

PROFESIA LA ZI

Miscelaneu: Avocatura, Justiția și Inteligența Artificială

Av. Dragoș Nicu
Prodecanul Baroului Dolj

În data de 14 februarie 2020, la ora 14.00, Aula Magna „Ion Dogaru” a Facultății de Drept din Craiova era plină până la refuz. Avocați din întreaga Oltenie și nu numai, alți profesioniști ai dreptului și chiar surprinzător de mulți studenți fremătau de nerăbdare, așteptând să înceapă una dintre cele mai reușite conferințe organizate de Baroul Dolj, de data aceasta în colaborare cu I.N.P.P.A Craiova și Facultatea de Drept din cadrul Universității din Craiova, având ca parteneri două mărci repute ale lumii juridice, respectiv Wolters Kluwer România și Editura Universul Juridic.

Este drept că și tema de discuții era una de natură să genereze fascinație, în aceeași măsură în care ar fi făcut-o o carte de Isaac Asimov: „Impactul noilor tehnologii asupra profesiei de avocat”. Și, după caldul cuvânt de deschidere cu care ne-a onorat domnul Traian Briciu, distinsul președinte al Uniunii Naționale a Barourilor din România, subiectele abordate de către invitații Baroului Dolj au fost care mai de care mai seducătoare pentru întreg auditoriul, dar și pentru cei doi avocați doljeni care au avut privilegiul de a modera discuțiile, anume autorul acestor rânduri și maestrul Bogdan Mihăloiu.

Onorabilul profesor George Rusu, mentor Amazon UK și „torționar” al copilăriei multora dintre noi, cu ale sale culegeri de probleme de matematică, ne-a cucerit vorbind despre *Inteligența Artificială și impactul acesteia asupra profesiei de avocat*, incluzând și detalii despre modul în care este preconizată evoluția Inteligenței Artificiale în cadrul uriașei companii Amazon.

A urmat domnul avocat Antonio Iordan, membru al Comisiei Permanente a U.N.B.R., care a oferit răspunsul evident unei întrebări retorice: *Aplicațiile software... Moft sau necesitate?*

Ar fi fost neinspirat din partea Baroului Dolj dacă la acest eveniment nu l-ar fi invitat și pe domnul avocat Tudor Colțan. Acesta, alături de colegii săi din echipa Legal Shapers, a obținut locul 1 la competiția Global Legal Hackathon – New York 2019, cu o aplicație informatică denumită Lawrelai (Law related AI), un chatbot care folosește Inteligența Artificială pentru a răspunde celor care călătoresc în alte țări la întrebări legate de legi locale. Expunerea domniei sale a vizat *Viitorul avocaților litiganți în era AI Lawyer*.

Și, întrucât conferința a fost destinată în primul rând avocaților, confratele Sergiu Capisizu, din Baroul București și domnul inginer Bogdan Popescu au făcut o demonstrație practică a unui soft menit să faciliteze contactul inițial dintre client și avocat, arătând totodată în ce măsură *Inteligența Artificială este un instrument util în managementul și fidelizarea clientelei*.

La rândul său, domni Adria Măntoiu, Director General Wolters Kluwer România și

Gabriel Ungureanu, Director Executiv Wolters Kluwer România, au prezentat facilitățile oferite avocaților de această companie, sub titlul *Artificial Intelligence @ work*, iar un vechi prieten al Baroului Dolj, confratele clujean Călin Iuga, a subliniat necesitatea *securității cibernetice pentru avocați*, evidențiind *pericole și măsuri de prevenire și protecție*.

A urmat o premieră națională: *lansarea programului AIDA Law* de către reprezentantul companiei Holisun, domnul prof. univ. dr. ing. Oliviu Matei, după care domnișoara avocat Larisa-Antonia Capisizu, din Baroul București, a conferențiat despre *Identitatea digitală a avocaților*.

Conferința a fost încheiată de expunerea vizionară a domnului mediator Adi Gavrilă, cu o proiecție privind *Soluționarea disputelor în spațiul virtual (ODR) – o viziune pentru 2030*.

La începutul acestei relatări, prea aride față de abundența informațiilor transmise în acea zi în Aula Magna „Ion Dogaru”, spuneam că am avut privilegiul de a fi unul dintre moderatorii conferinței. În exercitarea acestui rol, mi-am gândit propriile intervenții ca pe niște scurte interludii, menite să facă legătura între momentele principale ale evenimentului, cu scopul de a nu da interesului auditoriului nici măcar un moment de respiro. Pentru aceasta, am amintit la rândul meu despre actualitatea Inteligenței Artificiale în avocatură și în justiție, invitând participanții la o scurtă călătorie pe diverse meridiane ale lumii juridice.

Pentru început, i-am întrebat pe avocații prezenți: l-ați întâlnit vreodată pe colegul vostru, Herman? Răspunsul a fost negativ și nici nu ar fi putut fi altfel, cel puțin în realitatea fizică. Ei, bine, Herman se prezintă ca fiind Robotul Avocat al companiei AirHelp, avocatul care îi ajută pe călători să economisească timp, bani și să scape de frustrări. AirHelp este o companie de tehnologie care ajută pasagerii ale căror zboruri au fost întrerupte să intenteze și să câștige cererile pentru compensațiile care li se cuvin. AirHelp a adunat la un loc un sistem de date unic, o platformă tehnologică și competențe deosebite în software pentru gestionarea cererilor pasagerilor aerieni. După investiții de milioane de dolari, oferă acum un software complet de analiză a cererilor, care poate evalua eligibilitatea acestora și, dacă este necesar, să indice calea optimă pentru acționarea în justiție! Serviciul de asistență are nevoie în continuare de oameni reali, însă a fost dezvoltată o tehnologie juridică, revoluționară, despre care compania susține că este 50% juridică, 50% date, dar 100% robot.

Cum funcționează: ori de câte ori îi vom oferi detalii despre o cerere întemeiată pe Regulamentul EC 261/2004, cum ar fi compania aeriană implicată, aeroportul de plecare, aeroportul de sosire, țara pasagerului etc., softul va funcționa în baza detaliilor și va propune cea mai potrivită jurisdicție pentru acționarea în justiție. Poate gestiona chiar și rezervări mai complexe, cu mai multe escale, și are o bază de date globală cu sediile companiilor aeriene și sucursalele acestora.

Iar Herman nu este singura aplicație de acest gen, având concurenți precum Aireclaim sau ClaimCompass.

Însă Inteligența Artificială nu îi deservește doar pe avocați, ci are un impact din ce în ce mai puternic asupra întregului sistem de justiție, bucurându-se de o evoluție mai rapidă decât însăși reglementarea sa juridică. În acest sens, sunt relevante și extrem de interesante diferențele de abordare dintre Statele Unite ale Americii și Canada, privind abordarea AI în justiție.

O simplă căutare pe Google a „industriilor afectate de inteligența artificială” a produs răspunsuri privind 12 industrii: Diagnoza medicală, procesarea B2B (business to business), analiza matematică, planificarea resurselor, fabricația, transportul, chirurgia, asigurările, educația și, ultima pe listă, cu voia dumneavoastră, DREPTUL.

Aplicațiile de Inteligență Artificială în drept sunt acum o realitate. Utilizarea acestei tehnologii este în mod evident orientată spre îmbunătățirea sistemului de justiție prin simplificare - și ar trebui în cele din urmă să sprijine un acces mai mare al societății la justiție. Cu toate acestea, pe măsură ce această tehnologie continuă să prolifereze, există considerente importante de precauție. Da, este important să recunoaștem că utilizarea AI se dorește a fi a fi una de asistență, bazată pe experiența utilizatorului și menită să îmbunătățească accesul la justiție. Însă, ca un contrapunct, există o utilizare din ce în ce mai controversată a AI pentru a ajuta la luarea deciziilor

bazate pe recidive și date istorice, cu scopul de a accelera pronunțarea soluțiilor, pentru a reduce întârzierea existentă în sistemul de justiție.

Iar de aici încep problemele.

De exemplu, în Wisconsin, un judecător a aplicat o pedeapsă consistentă unui inculpat de culoare, Eric Loomis. Acesta a contestat sentința și i-a cerut să vadă considerentele care au intrat în „evaluarea riscului său penal” – fiindcă această evaluare a fost generată de o aplicație AI folosită de către judecător! Curtea Supremă de Stat a refuzat să audieze cazul, astfel încât rămâne sub semnul întrebării dacă rezultatul algoritmului a furnizat un nivel suficient de transparență și în ce măsură s-a bazat pe datele istorice iar îngrijorarea firească este că acest tip de decizii va afecta în mod disproporționat populațiile defavorizate.

În mod similar, California a adoptat relativ recent o lege care impune instanțelor să folosească învățarea automată (*machine learning*) și alte instrumente statistice pentru a se face analize asupra background-ului persoanelor acuzate de infracțiuni. Legea este menită să stabilească dacă suspjecții ar trebui încarcerați înainte de proces, adică are efecte în privința măsurilor preventive.

Rezumând, ambele state, Wisconsin și California, folosesc date istorice pentru a genera niște perspective corelative. Această abordare consolidează prejudecățile încorporate și continuă un ciclu vicios pentru populațiile defavorizate. Datele prezentate unui judecător, în esență, devin, de fapt, *un alt martor în circumstanțiere împotriva utilizatorului din sistemul de justiție* – sistem a cărui transparență este întunecată perfect într-un algoritm de calculator. Prin urmare, avocații americani consideră că Inteligența Artificială care este folosită pentru a repeta greșelile istorice din trecut ale societății americane este o aplicare greșită a acestei tehnologii perturbatoare, dar care este extrem de promițătoare, dacă va fi folosită corect.

În Canada, însă, implementarea Inteligenței Artificiale în paradigma justiției este gândită diferit. Spre exemplu, în statul Columbia Britanică, abordarea Inteligenței Artificiale în sistemul justiției este ghidată de dorința de a crea o experiență de asistare eficientă, efectivă, rațională, și accesibilă pentru cetățenii implicați în procese.

Sectorul justiției s-a asociat cu o asociație guvernamentală, Innovate BC și cu întreaga comunitate de dezvoltatori AI din acest stat, pentru a lansa un program denumit „AI Justice Challenge” (*Provocarea adusă Justiției de către Inteligența Artificială*), cu scopul de a optimiza experiența utilizatorului, cu soluții dezvoltate în cinci domenii diferite:

- Un Ghid online inteligent (*Smart Online Guide*): un ajutor pentru completarea formularelor facil și corect, răspunde cetățenilor în limba lor preferată (franceză sau engleză);

- *Intelligent Reviewer*: un sistem care poate analiza în mod inteligent un document și poate prelua rapid punctele relevante și proeminente;

- *Online Justice Chatbot*: AI pentru a furniza informații legale sau îndrumări pentru problemele care implică planificarea succesiunilor, testamentelor și materiei imobiliare;

- *Auto Transcriber*: pentru transcriere mai rapidă și mai ieftină;

- *Smart Court Inquirer*: o platformă interactivă pentru a urmări procesele, incluzând o aplicație de simulare pentru identificarea procedurii de urmat.

Așadar, statul canadian are în vedere accesul la justiție și experiența utilizatorilor, considerând că este o utilizare mult mai adecvată a tehnologiei pentru a eficientiza sectorul justiției. Iată însă că, în timp ce abordarea statului Columbia Britanică se concentrează pe *optimizarea experienței utilizatorilor*, multe jurisdicții americane au început *utilizarea AI pentru a determina și reduce riscul de recidivă*, și pentru a reduce presiunea asupra sistemelor penitenciare. Această utilizare a AI este mai degrabă sumbră și îngrijorătoare.

Tot în Canada, unele litigii au devenit deja digitale: în Ottawa se experimentează Inteligența Artificială în cazuri fiscale. Departamentul de Justiție a lansat un program experimental de Inteligență Artificială în această materie, iar guvernul Trudeau se pregătește să utilizeze astfel de programe sofisticate pentru a ajuta la luarea deciziilor în cazuri care implică imigrația, pensiile și

impozitele. Astfel, guvernul analizează dacă va lansa alte două programe pilot. Unul va fi folosit de Oficiul canadian de imigrări, refugiați și cetățenie, pentru a ajuta la dezvoltarea „strategiilor de litigii”. Celălalt va fi utilizat de Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă și Dezvoltare Socială Canada, în litigii și cercetări care implică compensații pentru angajații guvernului federal. În cele din urmă, AI ar putea fi extins pentru a lucra la litigiile care implică Planul de pensii, cazurile de asigurări pentru bătrânețe și asigurările pentru ocuparea forței de muncă.

Tot în Canada, încă din ianuarie 2018, este utilizat pe scară largă un software comercial care, recurgând la AI, analizează mii de cazuri în instanța de judecată pentru a prezice modul în care judecătorii s-ar putea pronunța asupra unui set dat de date despre afacerile unui contribuabil. Practic, programul Tax Foresight prevede rezultatele privind litigiile fiscale cu o rată de precizie de 90%.

Însă relevant pentru modul accelerat în care noile tehnologii cuceresc domeniul justiției este faptul că proiectul-pilot lansat de guvernul canadian în domeniul fiscal, care va avea o durată de 18 luni, a fost demarat chiar dacă guvernul nu a stabilit încă norme sau măcar linii directoare etice clare cu privire la utilizarea Inteligenței Artificiale. Iar acest lucru este de natură să nască unele controverse.

O notă informativă din mai 2018, obținută de CBC News în conformitate cu Legea privind accesul la informații, cuprinde următorul răspuns: „În prezent, nu există legislație, reglementări, poziție sau cadru de politici în cadrul Guvernului Canadei care să guverneze utilizarea AI în Canada.”

Este evident, așadar, că dezvoltarea AI depășește în rapiditate chiar și politicile de reglementare a acesteia, în condițiile în care apar permanent noi provocări, critici și probleme legale, etice și politice.

Tocmai pentru a stabili un *basic legal framework* al utilizării AI în justiție, Canada propune un set de șapte principii, inclusiv o propunere ca software-ul AI să fie „instruit” în domeniul eticii și al drepturilor omului, arătându-se, totodată, că AI „ar trebui să fie utilizată în cel mai transparent mod posibil” și că „oamenii ar trebui să fie întotdeauna guvernați - și percepuți ca fiind guvernați - de către oameni”.

Criticii și scepticii Inteligenței Artificiale au avertizat că tehnologia poate fi problematică, mai ales atunci când este folosită în aplicații de poliție și justiție. Datele referitoare la criminalitate utilizate de software, de exemplu, pot fi pătinoare sub aspect rasial - ceea ce ar putea conduce la pronunțarea de soluții care reflectă atitudini rasiste.

În concluzie, există o preocupare majoră a guvernului canadian, care trebuie să se asigure că orice utilizare a AI nu încalcă Carta drepturilor și libertăților sau Legea privind confidențialitatea, iar operarea software-ului trebuie să fie supusă auditului extern.

Revenind la tema inițială, impactul noilor tehnologii asupra profesiei de avocat, pe opun o întrebare: Cum le-ar plăcea avocaților să aibă posibilitatea profilării electronice a judecătorului după soluțiile pe care le-a pronunțat? Nu este science-fantasy, este realitate. Este prezent.

În Franța, peste 2.000 de avocați și o mare majoritate a companiilor de asigurări (Axa, Allianz, Covéa) sau a altor entități majore (Bouygues, BNP) folosesc zilnic Predictice, un soft de analiză și predicție a litigiilor, care oferea o prognoză a soluției pe care un anumit judecător ar fi urmat să o ofere unui caz, utilizând în acest scop algoritmi de statistică. În anul 2019, însă, Statul francez a declarat ilegală publicarea de informații statistice cu privire la deciziile judecătorilor. Reacția la nivel mondial a fost semnificativă, oameni din întreaga lume afirmându-și uimirea că o democrație ar putea dori să ascundă de cetățenii săi cum gândesc un anumit judecător despre cazurile pe care le soluționează. Opinia cvasi-generală a fost că aceasta este o idee foarte proastă, că acest tip de legi sunt o rușine pentru o democrație. Justiția este înfăptuită în numele oamenilor, iar încercarea de a ascunde profesioniștilor legii sau cetățenilor informațiile relevante privitoare la jurisprudență este inadmisibilă. Spiritul etapelor progresive parcurse pentru a pune la dispoziția tuturor a informațiilor publice în interesul construirii unei societăți mai deschise și mai juste nu este

anihilat de o asemenea măsură? Un sistem juridic trebuie să fie deschis, transparent și întotdeauna supus controlului. În secunda în care folosește legea penală pentru a-l proteja de critici și revizui, devine periculos. Jurisprudența este publică. Cum putem interzice analiza acesteia?

Există însă și argumente contrare, care fac trimitere la evitarea presiunilor și a strategiilor de direcționare a cauzelor, dar și la ideea că hotărârile nu sunt emise de judecători, ci de instanțe, ca întreg. Argument care ar putea fi privit ca valabil în sistemul juridic Civil Law, dezvoltat, cu precădere, de către Parlament și de către Executiv, dar niciodată și în sistemul Common Law, dezvoltat pe baza jurisprudenței instanțelor de judecată.

Ca urmare a reglementării amintite, începând din 2019, Predictice permite doar analiza jurisprudenței instanțelor, nu și analiza jurisprudenței pe numele judecătorului.

De aici se naște însă o altă ipoteză: în această situație, *cât va mai dura până la momentul în care va apărea o piață neagră a instrumente tehnologice juridice, care să eludeze această interdicție?*